

Nr 699

Av herr Söderberg m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående åldringsvårdsfrågor, m. m.

(Likalydande med motion nr 852 i Andra kammaren)

Med anledning av vad i propositionen anföres och föreslås i fråga om långtidssjukvården få vi anföra följande:

Socialpolitiska kommitténs förslag angående statligt stöd till byggande av sjukhem synes grunda sig på antagandet, att det varit av ekonomiska skäl som sjukhushuvudmännen icke ha anordnat sådana hem i större omfattning än som hittills skett. Detta antagande är emellertid enligt vår mening icke riktigt. Det avgörande skälet till att utbyggnaden av den slutna vården inom ifrågavarande vårdgrenar icke ansetts kunna forceras utöver vad som skett torde i stället vara den bristande tillgången på personal, främst sjuksköterskor. Denna utbyggnad har dock varit av en icke ringa omfattning: under perioden 1950—1961 en ökning av antalet platser för långvarigt kroppssjuka från ca 9 200 till ca 19 600 samt av antalet platser för lättskötta psykiskt sjuka från 3 271 till 5 230.

Bristen på personal torde särskilt gälla sjukhemmen för långvarigt kroppssjuka. Det torde sålunda knappast finnas någon huvudman, som inte i större eller mindre omfattning på grund av brist på personal har haft och har svårigheter att utan inskränkningar driva sina sjukhem.

På grund av att den slutna vården av anförda skäl icke kunnat utbyggas i erforderlig utsträckning lämna samtliga landsting — i regel betydande — bidrag till vård av långvarigt kroppssjuka i hemmen och, inom vissa landsting, även på ålderdomshem. Denna bidragsgivning torde visa landstingens goda vilja att påtaga sig kostnaderna för vården av de långvarigt kroppssjuka, varom här är fråga. Bidragsgivningen är dock givetvis till största delen endast en nödlösning, och den adekvata vårdformen för de flesta som erhålla bidrag torde vara sluten vård.

Vi dela sålunda uppfattningen, att en väsentlig utökning av resurserna för sluten vård av långvarigt kroppssjuka är synnerligen angelägen.

Statens insatser för att medverka till och stödja en sådan utökning av resurserna bära emellertid enligt vår mening ha en annan inriktning än det nu föreslagna temporära lånestödet. En väsentlig insats skulle sålunda från statens sida göras, om staten snarast möjligt åstadkom en ökad utbildning av lärare för undervisningen vid sjuksköterske- samt sjukvårds-

biträdes- och undersköterskeskolorna och om statsbidrag erhöles till anordnande och drift av sjuksköterskeskolor enligt samma grunder som gälla för övriga jämförbara yrkesskolor. Vidare är det angeläget att kroppssjukvårdens statsbidragsutredning snarast möjligt resulterar i att ett generellt driftbidrag genomföres för den somatiska sjukvården. Vid avvägningen av detta bidrag med hänsyn till vården av långvarigt kroppssjuka synes rikt-punkten för utbyggnaden av denna vårdgren böra sättas enligt den av läkar-prognosutredningen föreslagna och av medicinalstyrelsen förordade behovs-siffran av 55 promille av antalet personer i åldern 70 år och däröver, och vidare bör bidraget beloppsmässigt utformas att täcka en väsentligt större del av driftkostnaderna än de 3 å 4 procent som det nuvarande driftbidra-get utgör av de verkliga driftkostnaderna. I anslutning härtill vilja vi även understryka, att det för sjukvårdshuvudmännen är av väsentligt mycket större ekonomisk betydelse att få en kraftig hjälp till driftkostnaderna än till kapitalkostnaderna, då de senare utgöra en förhållandevis liten del jäm-fört med de förra. Driftkostnaderna för ett nytt lasarett torde sålunda t. ex. redan efter mindre än 3 år uppgå till samma belopp som investeringskost-naderna för lasarettet.

Ett genomförande i enlighet med det anförda av generellt driftbidrag till den somatiska sjukvården samt av statsbidrag till anordnande och drift av sjuksköterskeskolor skulle innebära en rättvisare utformning av statens stöd än socialvårdskommitténs av departementschefen förordade förslag. Statsbidragsformen framstår som det bättre alternativet, även med hänsyn till att detta är utformat för en planmässig utbyggnad av vårdformen efter huvudmännens mer långsiktiga överväganden av hur utbyggnaden bör ge-nomföras med avseende å föreliggande behov och förutsättningar inom de olika länen, medan föreliggande förslag om ett tidsbegränsat statligt stöd enligt extraordinära former har en ur såväl saklig som principiell synpunkt icke motiverad karaktär av nödlösning.

Beträffande frågan om utbyggnaden av den slutna vården för lättskötta psykiskt sjuka anse vi i likhet med mentalsjukvårdsberedningen, att en samordning härvidlag måste ske med den pågående upprustningen av hela mentalsjukvården och de ändringar i planläggningen för denna, som de nya synpunkterna på modern mentalsjukvård böra föranleda. Vi kunna icke heller finna, att några klarläggande uttalanden gjorts, huruvida och på vad sätt hänsyn avses skola tagas till län, som enligt föreliggande för-slag beviljas till anordnande av sjukhem för lättskötta psykiskt sjuka, vid bestämmande av statens bidrag till landstingen i samband med lands-tingens övertagande av statens mentalsjukvård m. m.

Erinringar kunna enligt vår mening även göras mot de uppställda villko-ren för de föreslagna länen.

Socialpolitiska kommittén föreslog, att länen skulle utgå till fristående sjukhem. Denna beteckning kunde givetvis inte rimligen utgöra en använd-

bar definition för rätten till de föreslagna lånen, eftersom beteckningen icke utsäger någonting karakteristiskt i och för sig om ett sjukhem utan endast har avseende på sjukhemmets ställning i organisatoriskt avseende. Departementschefen har nu visserligen förklarat, att kommitténs förslag skall tolkas så, att med beteckningen »fristående sjukhem» skall förstås separata sjukhem, och själv föreslagit, att det avgörande kriteriet för att sjukhemmet skall betraktas som fristående skall vara att det uppförts som en särskild byggnad. Detta förtydligande ändrar givetvis icke stort innebörden av kommitténs förslag i denna del, som synes ha utsatts för kritik av så gott som alla remissinstanser. I denna kritik har sålunda hävdats, att lånemöjligheterna borde avse även utbyggnad av långtidsvårdskliniker vid lasarett. Vi dela helt den principiella inställning, varå denna kritik grundas, och vi anse, att det föreslagna lånestödet till »fristående sjukhem» skulle stimulera till en felaktig inriktning av utbyggnaden av vården av de långvarigt kroppssjuka. Utbyggnaden härav bör ske på ett sådant sätt, att alla möjligheter utnyttjas till att kunna förbättra de sjukas tillstånd. Detta kan endast ske om tillgång finns till bl. a. fysikalisk terapi och röntgen samt, givetvis, läkarvård. För att tillgodose dessa behov böra sjukhemmen för långvarigt kroppssjuka i den utsträckning det är möjligt anordnas i så nära anslutning som möjligt till lasarett, där så är lämpligt som kliniker eller avdelningar av sådana inom lasaretten. Beträffande vad av socialpolitiska kommittén och departementschefen anförts om möjligheterna att förlägga »fristående sjukhem» i nära anslutning till läkarstationer må påpekas, att läkarstationer hittills anordnats endast i ett fåtal fall, att utbyggnaden av ytterligare läkarstationer kommer att taga en avsevärd tid och att, framför allt, det i nuvarande läge synes omöjligt att ange, när de personella resurserna skola föreligga för en mera omfattande utbyggnad därav.

Det uppställda kriteriet om »en särskild byggnad» måste även allmänt sett framstå såsom godtyckligt, då det väl måste synas egendomligt, om lånemöjligheterna skola vara beroende av huruvida vårdavdelningar för långtidssjuka byggnadsmässigt anordnas inom ett lasarett eller i en särskild byggnadskropp anslutas till ett sådant. Det må i detta sammanhang erinras om att statsbidrag för vård av långvarigt kroppssjuka utgår vare sig vården lämnas å särskilt sjukhem eller den lämnas å lasarett.

Såsom ett villkor för de föreslagna lånen föreslås vidare, att sjukhemmen skola inrättas och utrustas, så att de få en hemliknande miljö. Det skulle enligt vår mening ha varit av stort intresse om innebörden härav hade angivits utförligare, och särskilt skulle givetvis härvid ha varit av intresse, om det kunnat upplysas om vad medicinalstyrelsen och centrala sjukvårdsberedningen anförts om vad kravet på en hemliknande miljö skall anses innebära samt huruvida några konkreta förslag upprättats till anordnande och utrustning av sjukhem enligt sagda krav. Även enligt vår

mening är det ett önskemål, att sjukhem för långvarigt kroppssjuka liksom andra sjukhus för långtidsvård kunna givas en så hemlik miljö som möjligt, och det torde vara en strävan vid utformningen av sådana inrättningar att så långt möjligt tillgodose detta önskemål. Enligt vår mening föreligga däremot icke tillräckliga skäl att på sätt som skett särskilt understryka kravet på en hemliknande miljö och att detta framhäves så starkt, att det skall gälla som ett av de tre huvudvillkoren för lånen. Vi anse, att det bör vara tillräckligt, att medicinalstyrelsen eller centrala sjukvårdsberedningen i vanlig ordning och enligt gängse bedömningsgrunder granska och godkänna de ritningar, varom här blir fråga.

Slutligen skall rätten till ifrågavarande lån enligt socialpolitiska kommitténs, av departementschefen biträdda förslag endast gälla för sjukhem, vilkas uppförande påbörjats under tiden 25 november 1963—31 december 1966. Detta villkor synes stå i dålig samklang med det motiv, som anföres av departementschefen, att det föreslagna lånestödet skulle medverka till ett tillskott av vårdplatser av förevarande slag utöver dem som redan nu planeras. F. n. planeras enligt lämnade uppgifter 6 000 vårdplatser, vilka beräknas igångsättas med ca 2 000 per år, och enligt vår bedömning skulle under den föreslagna tiden i stort sett endast hinna igångsättas de redan planerade sjukhemmen, och för deras igångsättande torde det föreslagna lånestödet sakna någon stimulerande effekt. Det föreslagna lånestödet skulle sålunda i huvudsak snarare få till följd en godtycklig premiering av sjukhemsbyggen, som genom redan avslutad eller pågående planering kunna igångsättas före den 31 december 1966, än den enligt motiven åsyftade effekten att stimulera nyplanering av sjukhem.

Under åberopande av det ovan anförda hemställa vi,

att riksdagen måtte avslå propositionen nr 85 i vad avser däri framlagda förslag under I a) och b).

Stockholm den 3 april 1964

Sten Söderberg

Rune Hedlund

Sven Nyman
